

«Brukeres erfaringer med hjelp og støtte fra erfaringsmedarbeidere innen psykisk helse og rus»

Marit Borg, Tommy Lunde Sjøfjell, Esther Ogundipe & Knut Ivar Bjørlykhaug
SFPR – Senter for psykisk helse og rus
Institutt for helse-, sosial- og velferdsvag
Fakultet for helse- og sosial vitenskap – HSN

Brukeres erfaringer med hjelp og støtte fra erfaringsmedarbeidere innen psykisk helse og rus

Marit Borg
Tommy Lunde Sjøfjell
Esther Ogundipe
Knut Ivar Bjørlykhaug

Nasjonalt senter for
erfaringskompetanse
innen psykisk helse

HSN Høgskolen
i Sørøst-Norge

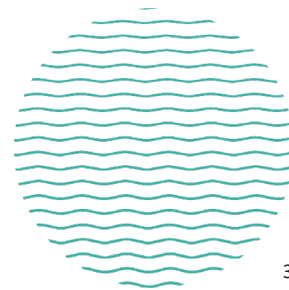
Dagens presentasjon

- Bakgrunn for studien
- Samarbeidsbasert forskningsprosjekt
- Funn
- Noen refleksjoner

Kontaktperson for prosjektet er Marit Borg
Marit.Borg@usn.no

Hvorfor forskning om og med erfaringsmedarbeidere?

- Sentral del av Recoveryorientering av tjenester
- Politisk satsning ift tilgjengelig erfaringskunnskap for brukere og pasienter
- Lite kunnskap om erfaringsmedarbeideres særegne bidrag

Noe nytt?

- Moral Treatment på 1800 tallet
- Rusfeltet
- Brukerorganisasjoner for psykisk helse
- Opptrappingsplanen (1999-2008)
- Recoveryorientering
- Nasjonalt Senter for Erfaringskompetanse innen psykisk helse
- Fagpersoners livserfaringer

Sentrale prinsipper for recoveryorienterte praksiser: 30 dokumenter fra seks ulike land gjennomgått og analysert (Le Boutillier m.fl., 2011)

1. *fremme medborgerskap* (støtte personen i arbeidet med å få et meningsfullt liv i lokalmiljøet med fokus på rettigheter, sosial inkludering, lokalmiljøutvikling)
 2. *støtte til personens egen recoverymål* (lydhørhet og lojalitet til personens mål og ønsker for livet sitt, vektlegge valgmuligheter, likepersonarbeid og helhet)
 3. *samarbeidsrelasjoner* (partnerskap og likeverd)
 4. *organisasjonsmessig lojalitet* (ledelse, kultur og rammebetingelser som muliggjør radikale endringer)
-

Strategier- Recoveryorienterte praksiser imROC

- Endre de daglige praksiser med brukere og nettverk som ikke er helhetlige, tilgjengelige og samarbeidsorienterte
- Forpliktende på alle nivå. Fokus på ledelse
- Bevissthet om stigma og brudd på rettigheter
- Likepersonsarbeid og erfaringsmedarbeidere
- Recoveryscolleges: Brukerstyrte og felles opplæringsprogram
- Recovery baserte dokumentasjons- og evalueringssystemer
- Styrke mulighetene til et liv utenfor problemene
- Håpefulle praksiser
- Støtte fagpersoners recoveryutvikling

Forskning viser ...

Ulike begreper og former

Erfaringsmedarbeidere, MB-ere, Selvhjelp eller Likepersonsarbeid

Positive erfaringer

Støtte til selvstendighet, egen myndighet, bedre forstått og akseptert

Økt sosial deltakelse, tilgang på arbeid og aktivitet

Opplevelse av håp, gjensidighet og redusert stigma

Forskning viser ...

Noen utfordringer

Ikke automatisk en god samarbeidsrelasjon

Sette grenser i samarbeidet

Erfaringsmedarbeidere kan tenke at deres erfaringer gjelder for alle

Behov for mer kunnskap om norske forhold

Studiens forskningsspørsmål

- Hvilke erfaringer har brukere gjort seg knyttet til samarbeid med erfaringsmedarbeidere?
 - På hvilke måter og områder har, og ikke har, samarbeidet bidratt til å støtte og utvikle personens recoveryprosesser og opplevelser av nyttig hjelp?
 - Er det opplevelser og erfaringer med erfaringsmedarbeidere, både positive og negative, som brukere tror de ikke ville ha fått hos en fagperson?
 - Hvilke opplevelser har personene med forskjeller i det å samarbeide med erfaringsmedarbeidere og med fagpersoner?
-

Samarbeidsbasert forskningsprosjekt

- Samarbeidsbasert forskning
- Styringsgruppe og kompetansegruppe
- Kvantitativ og kvalitativ delstudie
- Kvantitative - INSPIRE
- Kvalitativ – 5 fokusgruppeintervjuer
- Utvalg og rekruttering
- Analyse

Systematisk kunnskapsutvikling

- Samarbeid med 26 personer; 17 kvinner og 9 menn fra ulike steder
- 5 fokusgruppeintervjuer
- Fleste mellom 40-66 år
- Stor interesse & engasjement for å delta
- Stolthet

Funn kvantitativ delstudie

INSPIRE 1 skjema relatert til støtte og 1 til relasjon

Støtte

Skåret stor grad av støtte fra sin erfaringsmedarbeider ift tilhørighet, håp, mening og hensikt, og empowerment

Relasjon

Skåret høyt ift min erfaringsmedarbeider hører på meg, støtter meg, tar mine drømmer på alvor, respekterer meg, støtter i å ta avgjørelser, holder håpet oppe når jeg ikke kan

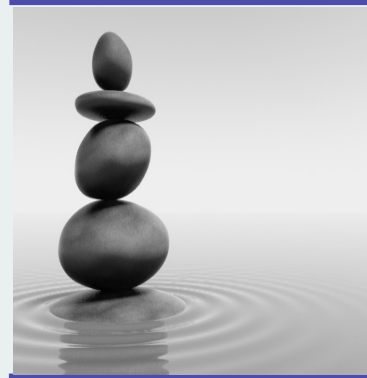
Funn kvalitativ delstudie

Jeg lytter mer
med engang

Erfarings-
medarbeidere
som brobyggere

Det kommer litt
an på personen

Et sted du kan
være deg selv

Jeg lytter mer med en gang

Å bli sett og forstått på en annen måte

- Respekt og likeverdighet
- En umiddelbar forståelse og tillit
- Fintfølelse og «rett feedback»
- Betydning av å stille krav

**Livserfaringer bidrar
til respekt, troverdighet
og tillit**

«Jeg lytter mer med en gang.
Tipsene og rådene veier tyngre»

«Rett feedback ... Sånn dilling og
dulling. Det funket veldig dårlig for
meg, da. Så jeg må ha klare ord ikke
noe sånn rundt grøten»

Jeg lytter mer med en gang

Bidrag til håp og inspirasjon

- Samvær og samarbeid som bidrar med håp
- Betydningen av å bli inspirert og inspirere andre
- Gir mot til å stå i utfordringene

«...veldig inspirerende å se noen som har vært der hvor vi har vært og som faktisk har kommet seg videre og som faktisk kan bruke ekspertisen sin til noe produktivt og nyttig»

«Det er jo ikke så lett for folk som har vært narkomane å få seg jobb eller bli ansett som, som noen som kan bidra med noe ... så han har jo gitt meg litt håp der på den måten»

Erfaringsmedarbeidere som brobyggere

Brobyggere i fagmiljøer og tjenester

- Språk og være oversetter av fag- og system
- Støtte og forståelse
- Brukerråd og påvirkning
- Undervisning

«Hun kan formidle det på en måte som de klarer å forstå, altså det gir, hun kan oversette på en måte det jeg prøver å si i frustrasjonen min (...) Erfaringsmedarbeideren kan på en måte gi meg ordene»

«Erfaringsmedarbeideren har laget en åpning for å invitere oss pasienter til å bidra i utformingen av ting»

Erfaringsmedarbeidere som brobyggere

Brobyggere mot lokalmiljø og samfunn

- Drahjelp mot nye miljøer og aktiviteter
- Bidrag til inkludering og en meningsfull hverdag

**Viktige støttespillere mot
samfunnet og de sosiale**

Erfaringsmedarbeidere som brobyggere

Brobyggere mot framtiden

- Hjelp til å se framover og bygge på ressurser

«Vi har veldig fokus på veien videre enn ellers i samfunnet. Det merker i hvert fall jeg at samfunnet har veldig fokus på hvem jeg har vært. Her er det veldig fokus på hvor jeg er på vei og for den jeg er i dag her og nå og framover»

Det kommer litt an på personen

Erfaringsmedarbeidere kan være for preget av sin egen vei

- Det kommer litt an på personen og relasjonen
- «Hørte ikke på meg»
- «Kommer an på hvor langt personen har kommet i egen prosess»

Fagfolk som er så gode at de «må» ha egenerfaring

«Erfaringsmedarbeideren starta som et forbilde og inspirasjon, men så ble det veldig mye snakk om hans erfaringer, og (...) men i min forstand så, det ble veldig mye om erfaringsmedarbeideren»

Det kommer litt an på personen

Erfaringer kan utvikle fagkompetansen

- Kan utfylle hverandre
- Kunne ønske fagfolk delte mer av sine livserfaringer
- Også viktig med fagkompetansen
- Fagfolk med talent

Fagperson med dobbelkompetanse

«Og etter det sluttet jeg å lyve om hva jeg har hatt i meg og hvor mye jeg røykte og hvor uansvarlig jeg var. For da skjønnte jeg at hun ser det, og det er, ok. Altså (...) jeg sluttet å lyve, da, ble helt ærlig, og valgte å stole på henne med alt»

Et sted du kan være deg selv

Felleskap som muliggjør

- Steder med takhøyde
- Motvirker ensomhet og utenforskap
- Å føle seg nyttig for hverandre

Kunnskap og ulike perspektiver møtes

«Og det sterkeste jeg har sittet der og hørt på, det kom faktisk fra en pårørende. Når hun fortalte, så så jeg for meg mora mi sitt liv med meg som misbruker, da. Det var utrolig sterkt for meg altså»

«Det har vært et par, et par stykker her ved (tjenesten) som jeg har følt har hatt dårligere holdninger mot oss. Og etter at...
erfaringsmedarbeider har begynt å jobbe her, så synes jeg at de har myknet litt opp og de ser oss litt annerledes, at vi alle sammen kan være en erfaringsmedarbeider»

Bidrag til kulturendringer

- På arbeidsplasser og i tjenester ved å være synlige og deltaktige
- Bidrag til holdningsendringer i tjenestene ved fokus på ressurser og muligheter
- Påpeker krenkelser, uheldige væremåter og stigmatisering
- Skaper håp i tjenestene

Studien formidler ...

Unike plasser

«Ja, og så møte den kjærligheten liksom. Altså du kommer på (stedet), så alle ser deg. Altså alle bryr seg om deg og alle vil at du skal være her og alle vil gi deg en klem og alle håper du kommer igjen. Ja, den hjertevarmen, altså det må oppleves det på en måte»

Unike møter

«Jeg følte at vi hadde noe felles i en verden som egentlig jeg bare ville dø fra. Så var det et menneske som hadde vært der jeg var nå. Det var ganske verdifullt»

Studien formidler ...

- Særegent ved erfaringsmedarbeidere; viktig supplement, anerkjennelse, håp
- Bidrar til bedre kvalitet & holdningsendringer i tjenestene, til sosiale fellesskap og deltakelse
- Stolthet
- Frihet til å støtte og hjelpe på ulike vis
- Ønske om at fagfolk deler mer av seg selv
- utfordringer: preget av sin egne historie og egen løsninger

Rammebetingelser som muliggjør

- Trygghet til å bidra med erfaringskunnskap
- Flexibilitet til mangfoldig hjelp
- Tid
- Brukere- mer opptatt av hjelpsom hjelp enn rammebetingelser

Situasjonen i dag

- Midlertidige stillinger & prosjektansettelser
- Ulike rammer, oppgaver og titler
- Ulikt ift utdanning, veiledning, mentorordninger

Problemstillinger:

- Forskningsbasert kunnskap om erfaringsmedarbeideres unike bidrag
 - *Anerkjennelse av erfaringskunnskap*
 - *Forutsigbar tilgjengelighet av erfaringsmedarbeidere*

HSN

Høgskolen
i Sørøst-Norge
